

УДК 331.215

Т. С. Ремесник, студент
Б. І. Беззубко, к. держ. упр., доцент

Донбаська національна академія будівництва і архітектури, м. Краматорськ, Україна
nik@donnaba.edu.ua

ПРОБЛЕМА ЕКОНОМІЧНОЇ НЕРІВНОСТІ ТА БІДНОСТІ У СВІТІ

У статті досліджено проблему нерівномірності економічного розвитку країн. Проаналізовано основні показники економічної нерівності цих країн. Розглянуто теоретичні основи тлумачення бідності та оцінено її вплив на соціально-економічний розвиток суспільства.

Ключові слова: економічна нерівність, бідність, дохід, медіанний дохід, коефіцієнт Джині.

Т. С. Ремесник, студентка
Б. И. Беззубко, к. гос. упр., доцент

Донбасская национальная академия строительства и архитектуры, г. Краматорск, Украина
nik@donnaba.edu.ua

ПРОБЛЕМА ЭКОНОМИЧЕСКОГО НЕРАВЕНСТВА И БЕДНОСТИ В МИРЕ

В статье исследована проблема неравномерности экономического развития стран. Проанализированы основные показатели экономического неравенства этих стран. Рассмотрены теоретические основы толкования бедности и оценена ее влияние на социально-экономическое развитие общества в сфере тяжелого, транспортного, энергетического машиностроения и тенденции развития этих отраслей.

Ключевые слова: экономическое неравенство, бедность, доход, медианный доход, коэффициент Джини.

T. S. Remesnik, student
B. I. Bezzubko, PhD, Assoc. Professor

Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture, Kramatorsk, Ukraine
nik@donnaba.edu.ua

THE PROBLEM OF ECONOMIC INEQUALITY AND POVERTY IN THE WORLD

The article deals with the problem of countries' uneven economic development. The main indicators of economic inequality in these countries have been analyzed. It considers the theoretical basis for the interpretation of poverty and the estimation of its impact on socio-economic development of society in the sphere of heavy, transport and power engineering and the trends of these industries' development.

Keywords: economic inequality, poverty, income, median income, Gini coefficient.

Постановка проблеми. Серед серйозних проблем, що стоять перед економічною теорією на сучасному етапі розвитку, однією з найважливіших і найбільш спірних є проблема економічної нерівності. У той же час економічна нерівність у глобальному масштабі - крайня бідність деяких країн і занадто багато багатства інших - розглядається як один з головних факторів глобальної революції, корінь невизначеності щодо майбутнього окремих націй і навіть всієї світової спільноти. Економічна нерівність населення окремих країн або регіонів є, з одного боку, джерелом соціальної напруженості та нестабільності в державі, з іншого – сприяє зростанню економічної активності населення. При дослідженні економічної нерівності особливою проблемою, яку намагаються вирішити економісти і політики протягом багатьох років, є проблема зменшення бідності. Згідно з загальноприйнятим визначенням, бідність є соціальним явищем, яке характеризується

відсутністю домогосподарств для забезпечення мінімального рівня життєвих потреб. Бідність є негативним наслідком економічної нерівності, хоча відсутність нерівності ще не є достатньою умовою для бідності.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема нерівності у бідності викликала інтерес у багатьох дослідників. Вітчизняні вчені також досліджували ці питання, серед цих вчених такі як: Макарова О.В., Холод Н.М., Осипова І.І, Саріолго В.М. та інші.

Викладення основного матеріалу. Протягом останніх років глобальний бум дешевого виробництва за не дорогої робочої сили азійських країн в поєднанні з прискореною автоматизацією виробничих процесів погіршили становище рівня зайнятості та заробітних платах представників середнього класу США та європейських країн. Найбільш багаті 12% американців, найбагатші 3-6% британців, японців, французів і німців, 1% багатих людей в Бразилії, Росії та Південній Африці, найбільше виграли від глобалізації.

Нерівності вимірюються наступним чином: розподіляють все населення на групи за доходами і визначають частку кожної групи в загальному доході. Вимірювання нерівностей ілюструється кривою Лоренца: чим більше ця крива видаляється від бісектриси прямого кута, тим більше ступінь нерівності. Коефіцієнт Джині показує відношення площі, що покриває криву Лоренца, і бісектриси прямого кута до площі всього трикутника OAB. Це буде від нуля до одного. Чим вище значення коефіцієнта Джині, тим вище ступінь нерівності (рис. 1) [2].

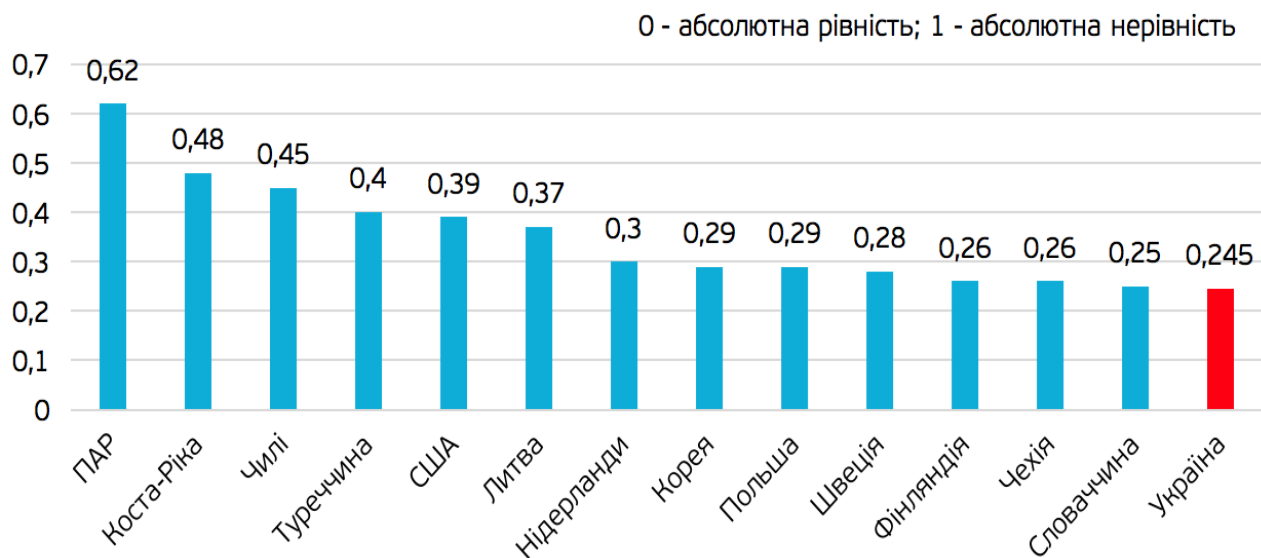


Рисунок 1. - Нерівність розподілу доходів у країнах світу.
Коефіцієнт Джині, 2015 р.

Тому ми бачимо, що Україна стала лідером серед країн з найвищою економічною рівноправністю у розподілі доходів разом з Словаччиною та Чехією. ПАР, Гаїті, Ботсвана, Намібія і ЦАР були найгіршими в 2015 році за показниками.

У ринковій економіці доходи не можуть бути рівномірно розподілені, так що кожні 20% населення отримували 20% доходу. Доходи повинні бути диверсифіковані: високі доходи - заохочення тих груп, які найбільше сприяють соціальному розвитку і максимально

задовольняють потреби людей. Проте надмірне нерівність доходів порушує принцип соціальної справедливості в розподілі.

На сьогодні соціальна справедливість у розподілі відповідає максимальній підтримці тих верств населення, які найбільше сприяють соціальному розвитку і не ставлять свої вузькі професійні інтереси вище інтересів інших.

Насправді зростання економічної нерівності (з концентрацією багатства і влади в руках невеликої групи олігархів) загрожує розвитку демократії і є скоріше атрибутом країн третього світу. Глобальний вимір економічної нерівності – це нерівність у розподілі багатства між країнами, яка у 2017 році досягла величезних масштабів.

Заперечення можливості рівності населення з точки зору матеріального добробуту – це не що інше, як визнання правової природи бідності. Необхідність усунення протиріччя між пріоритетним характером людського капіталу і відносною відсталістю умов його відтворення змінило ставлення до проблеми абсолютної бідності, яка була гальмом для вирішення цього протиріччя. Вихід із програми проблеми абсолютної бідності був пов'язаний з загостренням проблеми відносною бідності: на тлі підвищення добробуту доходи окремих соціальних груп істотно відрізняються. Бідність як нездатність підтримувати прийнятний рівень життя відбувається в кожній країні.

Основним критерієм бідності, як це визначено ОЕСР та Європейським Союзом, є відносна міра "економічного розмежування", тобто рівень доходу нижче, ніж 60% середнього доходу домогосподарства країни проживання. Світовий банк визначає бідність у абсолютному виразі. У 2015 році міжнародна межа бідності була встановлена на рівні 1,9 доларів США на день, але цей критерій використовувався для визначення екстремальної бідності. Інші дослідники визнають екстремальну бідність людини з точки зору витрат на життя нижче 1-2 доларів на день.

Рівень бідності також визначається шляхом визначення загальної вартості всіх основних ресурсів, які середня людина споживає в середньому протягом одного року. Найбільшою з цих витрат є, як правило, витрати на харчування та житло. Часто враховуються індивідуальні обставини, наприклад, якщо особа є батьком, літньою людиною, дитиною або одружена, тощо.

У 2015 році в США поріг бідності для однієї особи віком до 65 років становив 11 770 доларів США на рік, а для сім'ї з чотирьох осіб – 24 250 доларів США з двома дітьми.

Так, за даними ООН з 1990 року, екстремальна бідність оцінюється в 1,95 мільярда чоловік (37% населення планети). Сьогодні таких людей лише 702 мільйони. Протягом останніх 32 років частка людей, які живуть в умовах екстремальної бідності, скоротилася в чотири рази

Проте, на відміну від екстремальної бідності, коли людське життя зводиться до біологічного виживання, проблема бідності залишається на порядку денному навіть у найбільш розвинених країнах (рис. 2)[4].

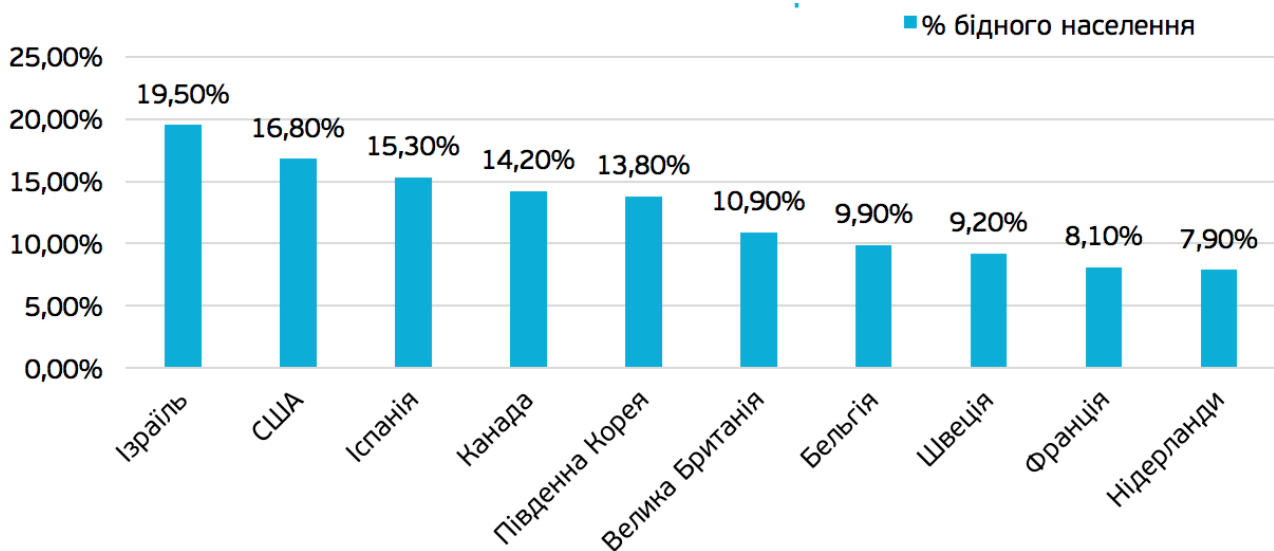


Рисунок 2. - Частка бідного населення у заможних країнах, 2017 р.

Так, за даними Eurostat, 23,4% громадян ЄС - близько 117,5 млн. чоловік - опинилися у бідності в 2016 році. У 2017 році Ізраїль був лідером серед розвинених країн за кількістю бідних (19,5%), потім США (16,8%) та Іспанія(15,3%).

Вивчення нерівності населення за доходами разом з його середнім значенням враховує медіанний дохід, оскільки цей показник дозволяє оцінити реальне становище переважної більшості населення країни. Рівень медіанного доходу дозволяє визначити суму, нижче якої потрапляє 50% населення. У більшості країн медіанний дохід вдвічі нижчий, ніж середній дохід. Це пов'язано з тим, що доходи в суспільстві розподіляються дуже нерівномірно, але цей факт приховується узагальненням, яке виникає при розрахунку середнього арифметичного багатства абсолютної меншості надбагатих і більшості бідних (рис.3)[4].

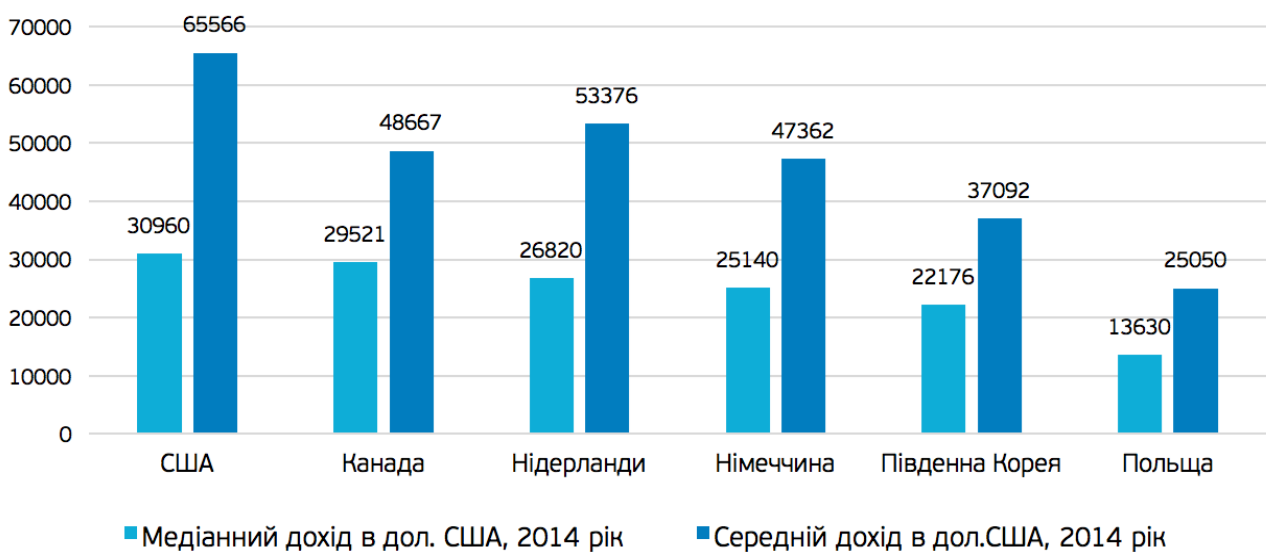


Рисунок 3. - Медіанний та середній дохід на душу населення

Офіційна статистика по розподілу доходів в Україні не містить даних про доходи на 1% або 5% найбагатших громадян країни, тоді як більша варіація не відображає реального

стану справ, що свідчить лише про те, що 17,7% населення отримує більше 3720 грн на місяць (рис. 4) [5].

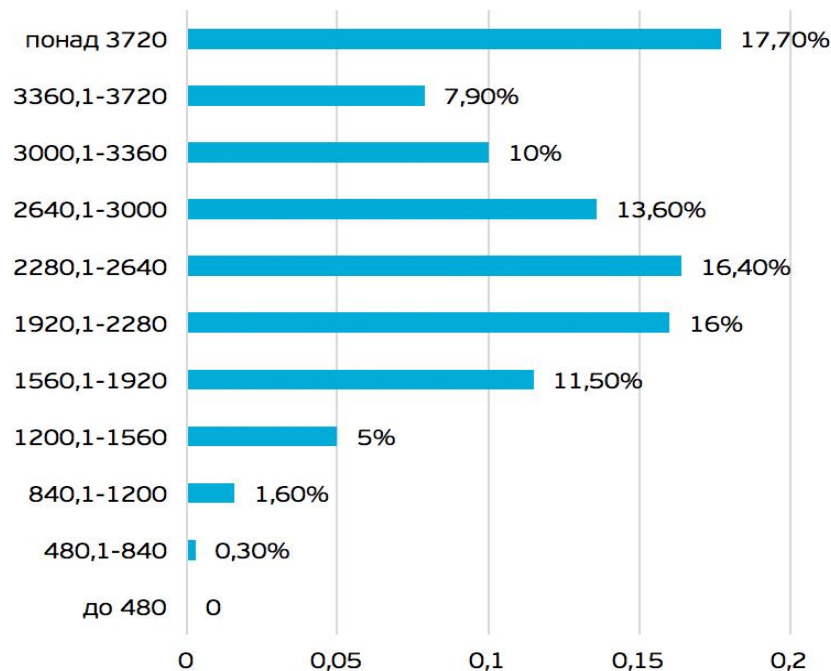


Рисунок 4. - Розподіл населення України за рівнем доходів на місяць, грн., 2016 р.

Бідність призводить до зменшення працездатності, погіршення здоров'я населення. Її вплив на кваліфікацію та особистісні якості не настільки чітко виражений, але він все ж існує. Бідні мають дуже мало або взагалі не мають засобів соціальної мобільності; вони не в змозі адаптуватися, подолати своє важке фінансове становище (в Україні більшість бідних перебуває на цій посаді не менше десяти років). Надмірна поляризація в найближчому майбутньому призведе до активного відтворення бідності, різкого падіння шансів дітей з малозабезпечених сімей досягти порівнянного матеріального та соціального становища з однолітками. Бідність відтворюється бідними сім'ями. При переході до постіндустріального суспільства бідніші верстви все частіше виходять за межі суспільно корисної діяльності.

Видатний професор Паризької школи економіки Томас Пікетті у дослідженні «Капітал у двадцять першому столітті» представляє ряд рекомендацій для легкого зниження нерівності:

- значне підвищення мінімальної заробітної плати;
- становлення прогресивного податку на доходи та спадок;
- запровадження глобального податку на капітал;
- зміцнення соціальних інститутів держави (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист, допомога по безробіттю, тощо);
- розумне використання дефіциту бюджету у поєднанні з критикою політики жорсткої економії [6].

Висновки. Отже, економічна нерівність є широко поширеною, багатогранною і певною мірою неминучою. Однак, якщо збільшення нерівності не буде належним чином контролюватися і не будуть вжиті відповідні заходи для вирішення цієї проблеми, це може призвести до різних політичних, економічних та соціальних катастроф. Нерівність породжує бідність, що є її негативним наслідком. Сучасна наука визначає бідність як нездатність через

відсутність коштів підтримувати спосіб життя, придатний для певного суспільства в певний час. Це означає, що через матеріальну нестачу бідні люди не можуть харчуватися відповідно до місцевих стандартів, не можуть дозволити собі платити за житло, не можуть лікуватися і відпочивати, забезпечуючи відновлення втраченого здоров'я, не можуть надати освіту для себе і своїх дітей. Таким чином, маючи економічне походження, бідність є набагато більш широким явищем, що впливає на різні аспекти життя людей. Економічне зростання є умовою боротьби з бідністю як для всієї країни, так і для окремих регіонів. Проте за відсутності певних макроекономічних і соціальних умов, значного ступеня економічної нерівності населення економічне зростання може супроводжуватися зростанням рівня та масштабів бідності. Для того, щоб розробити ефективні заходи щодо зменшення бідності, необхідно забезпечити надійне вимірювання економічної нерівності та бідності на державному та регіональному рівнях, провести детальний аналіз економічної ситуації, визначити основні співвідношення бідності, побудувати та вивчити конкретні економічні моделі. Важливим моментом є також відповідна оцінка ефективності заходів боротьби з бідністю та ефективність соціальних програм.

Література

1. Базилевич В. Ринкова економіка: Основні поняття і категорії. Навчальний посібник. К.: Знання, 2006. 263 с.
2. Дифференціація доходів. URL: <https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm#indicator-chart>
3. Доклад о неравенстве в мире 2018. URL: <https://wir2018.wid.world/files/download/wir2018-summary-russian.pdf>
4. Жмеренецький О. Економічна нерівність: чому економічний розвиток країни не завжди означає добробут громадян. URL: <http://forumkyiv.org/uk/analytics/ekonomichna-nerivnist:-chomu-ekonomichnij-rozvitok-krayini-ne-zavzhdi-oznachaye-dobrobut-gromadyan>
5. Розподіл доходів в Україні. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Томас Пікетті. Капітал у XXI столітті. К.: Наш формат, 2016. 696 с.